

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1935 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, II: 79, angående åtgärder till höjande av filmkulturen m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 79, hava herrar *Åqvist* och *Nyblom* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en grundlig och allsidig utredning av frågan om kontroll av film, avsedd för offentlig förevisning, särskilt i syfte att såväl höja denna films allmänna konstnärliga nivå som ock att bereda ökat skydd mot icke önskvärda inflytelser i form av politisk propaganda, sedlig förflackning o. dyl.

Motionen.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Föreliggande motion har samma lydelse som en av herr *John Björck* m. fl. inom första kammaren väckt motion, nr 118, om åtgärder till höjande av filmkulturen m. m., vilken motion hänvisats till första kammarens första tillfälliga utskott. Sistnämnda utskott har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över nämnda motion, nr 118, av skolöverstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Göteborg och statens biografbyrå samt berett Sveriges biografägareförbund, Svenska film- och biografmannasällskapet och Sveriges filmuthyrareförening u. p. a. tillfälle att avgiva yttranden. Över ifrågavarande motion, nr 79, har vidare andra kammarens första tillfälliga utskott berett Arbetarnes bildningsförbund, Svenska landsbygdens studieförbund, Sveriges kyrkliga bildningsförbund och Frikyrkliga samarbetskommittén tillfälle att yttra sig. Av omförmälda yttranden äro skolöverstyrelsens och biografbyråns yttranden i tryck bifogade detta utlåtande, och får utskottet i fråga om dessa myndigheters ställning till föreliggande fråga hänvisa till bilagorna.

Yttranden.

Beträffande övriga yttranden får utskottet i korthet anföra följande.

Överståthållarämbetet, som hört polismästaren i Stockholm, har anfört, att det givetvis skulle möta stora svårigheter för utövandet av en filmcensur, vilken skulle förverkliga de synpunkter med avseende å filmkontrollens anordnande, som uti motionen framförts. Frågan om en films konstnärliga nivå liksom även spörsmålet, huruvida en films innehåll kunde anses verka sedligt förflackande eller utgöra icke önskvärd politisk propaganda, vore uppenbarligen i hög grad beroende på individuell uppfattning, och en granskning enligt så vagt angivna normer kunde därför lätt bliva

godtycklig. — *Länsstyrelsen i Göteborg*, som hört poliskammaren i samma stad, har velat giva motionärerna rätt däruti, att svensk publik icke sällan bjudes på filmer, som ur allmän konstnärlig och kulturell synpunkt visade allvarliga brister. Å andra sidan torde man enligt länsstyrelsens mening knappast genom lagstiftningsåtgärder kunna förhindra framförande av dylika filmer. Vidkommande övriga av motionärerna påtalade missförhållanden förefölle det länsstyrelsen, som om man med ett noggrant iakttagande från myndigheternas sida av nu gällande bestämmelser skulle äga möjligheter att komma till rätta med desamma. — *Sveriges biografägareförbund* finner motionen till största del baserad på antaganden, vilka icke stödjä sig på verkliga förhållanden, samt att de medel, som av motionärerna anvisas såsom lämpliga för ett höjande av filmkulturen ur saklig och facklig synpunkt, icke vore att rekommendera. — *Svenska film- och biografmannasällskapet* finner motionen mestadels bygga på lösa antaganden, i regel stridande mot verkligheten, samt i vissa hänseenden åberopa omständigheter, vilka helt sakna tillämplighet på vårt lands förhållanden. — *Sveriges filmuthyrareförening u. p. a.* uttalar som sin åsikt, att den av motionärerna föreslagna utredningen icke har någon uppgift av värde att fylla. — *Arbetarnes bildningsförbund* instämmer i motionärernas hemställan och framhåller därvid, att vid utredningen särskild hänsyn borde tagas till de i motionen berörda synpunkterna om effektivare kontroll mot icke önskvärd film samt att utredningen borde taga sikte på möjligheterna att stödja produktionen av god svensk film och därvid beakta det omfattande fria och frivilliga bildningsarbetets intressen, som i god kulturell film ser möjligheter till värdefullt stöd i sina strävanden. — *Svenska landsbygdens studieförbund* instämmer i vad motionärerna anfört. — *Sveriges kyrkliga bildningsförbund*, med vilket *Sveriges kristliga bildningsförbund* instämt, tillstyrker varmt motionärernas hemställan och vill därvid särskilt fästa uppmärksamheten på filmreklamen och sättet för filmernas uthyrning, vilka båda förhållanden synas förtjäna beaktande i en kommande utredning. — *Frikyrkliga samarbetskommittén* instämmer i motionärernas yrkande.

Utskottet.

Vikten av att filmen hålles på en hög nivå, icke allenast ur teknisk och konstnärlig utan även ur etisk synpunkt, anser sig utskottet böra understryka. Glädjande nog förefaller det, som om man såväl från filmproducenternas som från publikens sida skulle under senaste tiden hava fått större förståelse för dessa synpunkter än tidigare. De allmänbildande filmerna hava blivit allt flera, och de rena förströelsefilmerna torde i det stora hela stå på en högre nivå än förr. Alltjämt måste man dock konstatera, att åtskilliga i vårt land förevisade filmer icke fylla måttet ur kulturell synpunkt utan verka förflackande och förtylligande. Enligt motionärerna skulle en förbättring i nu berörda hänseende vinnas därigenom, att de ur olika synpunkter olämpliga filmerna genom en vidgad filmcensur förbjödes.

Statens biografbyrå har numera enligt gällande förordning angående biograf föreställningar befogenhet att ingripa mot alla filmer, som strida mot »allmän lag eller goda seder eller eljest kunna verka förråande, upphetsande eller till förvillande av rättsbegreppen». Tillika har byrån skyldighet att till förevisning för barn underkänna filmer, som äro ägnade »att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling och hälsa». Med stöd av dessa bestämmelser kan biografbyrån vägra godkänna även politiskt upphetsande eller religiöst kränkande film.

Enligt utskottets mening äro ovan nämnda bestämmelser, i den mån de syfta till ett objektivt bedömande av filmen, väl avvägda och näppeligen i behov av komplettering. Motionärerna synas emellertid hava tänkt sig införandet även av vad biografbyrån i sitt utlåtande kallat »smakcensur». Med hänsyn å ena sidan till, att uppfattningen om vad som må anses olämpligt eller ur kvalitetssynpunkt undermåligt är så skiftande, och å andra sidan därtill, att den myndighet, som skulle hava att utöva en sådan censur, skulle få en ytterst vansklig uppgift och säkerligen också en mycket omstridd ställning, måste utskottet avstyrka, att biografbyråns befogenhet att öva censur på angivet sätt utvidgas.

Motionärerna syfta emellertid ej blott till att förhindra förevisandet av olämplig film utan ock till filmnivåns höjande i konstnärligt och kulturellt avseende. Att detta ej såsom motionärerna synas förmena kan ske genom censur torde vara uppenbart. Några andra vägar hava motionärerna ej anvisat.

Ej heller utskottet och de i ärendet hörda myndigheterna och sammanlutningarna ha kunnat finna någon framkomlig väg för ett statligt ingripande i syfte att höja filmnivån. Här som på andra jämförliga områden torde det, såsom skolöverstyrelsen framhållit, vara mera välbetänkt att lita till en visserligen längre och omständligare men dock säkrare väg, nämligen upplysning i syfte att höja och utveckla allmänhetens smak och omdöme samt skapa en stark opinion för en sund filmkultur. I ett upplysningsarbete i sådant syfte har obestriddligen den s. k. skol- och bildningsfilmen en viktig uppgift att fylla. Med hänsyn härtill har utskottet i likhet med skolöverstyrelsen icke velat underlåta att i detta sammanhang understryka önskvärdheten av att denna art av film måtte i en eller annan form stödjas.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 april 1935.

På utskottets vägnar:

JOSEF WEIJNE.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling i utskottet: herr *Weijne*, herr *Sefve*, herr *Erlander*, herr *Nyblom**, herr *Meyerhöffer**, fru *Gustafson*, fru *Eklund*, herr *Norén*, herr *Malmqvist**, herr *Bergström**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Nyblom*, *Meyerhöffer* och *Malmqvist*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Den utveckling, som under det senaste kvartseket ägt rum på filmens område, gör det angeläget att nu till ny prövning upptaga spörsmålet om samhällets ställning till filmen. Förhållandena ha betydligt förändrats sedan år 1911, då de ännu gällande bestämmelserna angående offentliga biograf-föreställningar meddelades, och det kan ifrågasättas, om dessa bestämmelser kunna sägas på ett ur alla synpunkter tillfredsställande sätt medgiva kontroll över de filmer, som bjudas allmänheten. Utan tvivel har filmen utvecklats till en av nutidens väldigaste kulturfaktorer, vars inflytande är på både ont och gott. Erfarenheten har givit vid handen, att den i all synnerhet inverkar på ungdomen och dess uppfattning, moral, seder och yttre uppträdande. Även om en myckenhet såväl konstnärligt som moraliskt högtstående filmer bjudes, torde det vara obestridligt, att en stor del av den filmproduktion, som förevisas på våra biografier, ligger på ett relativt lågt plan och utövar ett mindre gott inflytande. Den ur moraliska synpunkter underhaltiga filmen kan med allra största sannolikhet antagas hava mången gång mycket skadliga verkningar. Frånsett att sådan film kan giva ungdomen falska föreställningar om livet och dess högsta värden och föra in de unga i en förljugen värld, där utstyrselgrannlåten förväxlas med skönhet, överklassprägel och lyx med kultur och »det lyckliga slutet» med idealistiskt uppbyggligt innehåll, gör detta slags film ofta begreppen om rätt och sedlighet svävande.

En annan omständighet, värd all uppmärksamhet, är den inverkan, som filmen kan ha på vår nationella egenart och kultur. Den ojämförligt största delen av de filmer, som visas i vårt land, härleder från andra länder. Nog gives det filmer, som äro i bästa mening internationella, men också sådana, vilka bidraga till att sprida okultur och som hota att bryta ned något av det vackraste och bästa i svensk kultur. Den internationella filmproduktionen är så gott som uteslutande affärsbetonad och torde i regel icke räkna med andra faktorer än de rent ekonomiska. Under sådana förhållanden måste det vara ett lands skyldighet att bedöma filmen och taga ställning till densamma ur kulturella och moraliska synpunkter. Vissa omständigheter kunna också göra det befogat att därjämte pröva en importerad film ur politiska synpunkter, särskilt om den producerats i ett land, där stats-

ledningen direkt eller indirekt anger för filmproduktionen vissa bestämda riktlinjer, vilka ställa filmen i den politiska idépropagandans tjänst.

Utskottet anser det lämpligt, att en undersökning göres rörande möjligheten att anpassa filmcensuren och kontrollen efter filmens förändrade betydelse. Det borde härvid prövas, huruvida censurens nuvarande rent negativa uppgift som skyddsvakt mot förråande, upphetsande och förvillande bilder kunde kompletteras med mera positiva uppgifter, så att man må kunna stävja den uppluckring av de sedliga begreppen, som den mer underhaltiga filmen medverkar till, även där denna film ej *direkt* är kriminellt eller eljest omoraliskt betonad, samt vidare så att hänsyn må kunna tagas till vikten av att bevara vår nationella egenart och kultur, liksom också hemmen och hemlivet, från nedbrytande inflytelser. Det bör jämväl prövas, om andra vägar stå till buds för ernåendet av en effektivare kontroll; otvivelaktigt har talfilmen i viss mån komplicerat censurproblemet. Det torde därför vara nödvändigt att även av den anledningen upptaga kontrollbestämmelserna till förnyat bedömande.

Skulle en utredning av det slag, som utskottet här ifrågasatt, komma till stånd, vill utskottet betona önskvärdheten av att samtidigt de filmfrågor upptagas till behandling, varom 1926 års riksdag avlät en skrivelse (nr 306) till Kungl. Maj:t, vilken skrivelse ännu icke torde ha föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Ingenting synes ha inträffat, som kan giva anledning till ett frånträdande av vad riksdagen i nämnda skrivelse framhöll. Alltjämt äro vidare betydande olägenheter förknippade med den omständigheten, att biografägare av filmproduktionsföretag tvingas att kontraktera filmer, som de icke under vanliga förhållanden skulle vilja förhyra och förevisa. Otvivelaktigt skulle åtskilligt vara att vinna för en förbättrad filmkultur, därest biografägarnas självständighet gentemot filmföretagen kunde tryggas. En lösning av frågan rörande god undervisningsfilm torde också komma att verka i riktning mot en högre filmkultur. Lämpligast torde vara, om en sådan filmproduktion kunde komma till stånd i samverkan med folkbildnings-, nykterhets- och andra ideella organisationer.

På grund av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om en grundlig och allsidig utredning av frågan om kontroll av film, avsedd för offentlig förevisning, särskilt i syfte att såväl höja denna films allmänna kulturella och moraliska nivå som ock att bereda ökat skydd mot icke önskvärda inflytelser.